Dicital-Kitab-Evi dicitalkitabevi.googlepages.com

تاریخ و دۆشونجه

اۆن ایکي عصر سۆکوت کیتابینا تنقئیدي باخیش

ابراهیم رفرف

اۆن ایکي عصر سۆکوت (دوازده قرن سکوت)
(ایران تاریخي‌نین تمللري حاقّیندا دۆشونجه)
مۆلّیف: ناصر پور پیرار
کارنگ نشریاتي، تهران ۱۳۷۹

باجاریقلي یازیچي ناصر پور پیرار- ین بۆ دَیرلي اثریني بیز زلزله یا ایلدیریم یا هر ایکیسي آدلاندیرساق، مۆبالیغه‌یه یۆل وئرمریک، چۆنکي مۆلّیف بو اثرده ایندییه قدرکي ایران تاریخي حاقّیندا دۆشونجه‌لري و بعضاً حتّا مقدس سانیلان اینا‌ملاري سارسیدیجي شکیلده سیلکه‌له‌میش و بعضي تاریخي حقیقتلره گۆز قاماشدیریجي شکیلده ایشیق سالمیشدیر. بۆندان اوّل رحمتلیک پروفسور زهتابي‌نین *اسکي ایران تۆرکلري‌نین تاریخي* آدلي اثري‌نین ایشیغیندا اسکي بین‌النهرین و یاخین شرق مدنیتلري‌نین گیزلي ساخلانیلمیش حقیقتیني و هخامنیشلر سۆلاله‌سي‌نین مدنّیتین اینکیشاف یۆلوندا نه قدر اۆغورسوز بیر حادثه اۆلدوغونو درینده‌ن اۆیرنمیشدیک. آنجاق مسأله‌نین بیر نفر فارس ضیالیسي طرفیندن بۆ شکیلده قارشییا قۆیولوشو بیر قدر گۆزلنیلمز اۆلموشدور. مۆلّیف اۆز مقصدیني حاقلي اۆلاراق *ایران خالقلاري‌نین آراسیندا اۆنسیت ساغلاماق و میلّي بیرلیگیمیزي برکیتمک* شکلینده ایفاده ائتمیشدیر و دئمک اۆلار کي، اۆنون یاراتدیغي اثر سۆن یۆز ایلین ایچینده میلّي بیرلیگیمیزي برکیتمک اۆغروندا آتیلمیش اۆلان ان اهمیتلي آددیمدیر. مۆلّیف بۆیوک بیر صداقتله ایران اۆلکه‌سیني اسکیدن بري بۆ تۆرپاقدا یاشامیش اۆلان بۆتون خالقلارین مسکني شکلینده تقدیم ائده‌رک آریامحورلیگي و فارس‌محورلیگي کسکینلیکله رد ائتمیشدیر.

مۆلّیف حاقلي اۆلاراق قئید ائدیر کي، تاریخي سندلرین گۆستردیگینه گۆره بین‌النهرین هخامنیشلردن چۆخ قاباقکي دۆورلرده بۆیوک بیر مدنیت اۆجاغینا چئوریلمیش دۆرومدا ایدي.

Dicital-Kitab-Evi dicitalkitabevi.googlepages.com

اۆ، قئيد ائدير كي، ۳۸۰۰ ايل بوندان اوّل يازيلميش كتيبه‌لرده بين‌النهرين بؤلگه‌سينده يۆكسك سوّيه‌لي اجتماعي ياشاييشين ايزلري گؤرونمكده‌ديـر. ميثـال اۆچـون حمـورابي قانونلارينـدان دانيشماق اۆلار كي، اۆنلاردا احتيكار، منفعت فـاييزي، اُوشـاق سـالما، نقليـه واسـيطه‌لـري‌نـين توْققوشماسي و حكيمله خسته‌نين موناسيبتلري كيمي موركب ايجتيماعي علاقه‌لري تنظيمله‌يـن ماده‌لر قئيد ائديلميشدير. دئمه‌لي، اسـكي ايـران توْرپاغينـدا هـر يئـره بيـر كؤلونـگ ووُرسـاق، هخامنيشلرين دؤوروندن قاباق بو توْرپاقدا ياشاميش اۆلان اسكي مـدنّيتلرين گـؤز قاماشـديران پاريلتيسي ايله قارشيلاشاجاغيق.

مدنيتدن تماميله قوْيوق اۆلان هخامنيشلرين گلمگي ساده‌جه بو پارلاق مدنيت اۆجـاغيني وحشيجه‌سينه داغيتماق و ايشيغيني سؤندورمک و اۆنون اينكيشافيني آزي ۱۲ عصر لنگيتمكدن عبارت اۆلموشدور. مؤلّيـف بـُو فيكرينـي آچيقلامـاق اۆچـون تخـت- جمشـيد سـاراييندا‌كي كتيبه‌لرده تمثيل اۆلونان قبول مراسيمينه و بيستون كتيبـه‌سـينده داريوشـون امـري ايلـه تصـوير اۆلونان قانلي قيرغينلارين شرحينه دؤنه- دؤنه ايشاره ائدير. خاطيرلاداق كي، تخـت- جمشـيد كتيبه‌سينده‌كي قبـول مراسـيمينده مغلـوب اۆلمـوش مـدني ميلّتلـرين تمثيلچيلـري، پادشـاهين غضبيندن قوْرونماق اۆچون، هره‌سي اؤز مـدنيتيني تمثيـل ائـدن ال ايشـلريني هديـه شـكلينده توُتاراق پادشاهين قارشيسيندا دايانميشلار و تالار قانلي نئيزه‌لرين گرگين آتموْسـفريني عكـس ائتمكده‌ديـر. مؤلّيفين فيكرينجه هخامنيشلرين انسان تاريخينه گتيرديگي تـک ارمغـان همـين بـو نيزه‌لر اۆلموشدور. بيستون كتيبه‌سينده تمثيل اۆلان قانلي قيرغين ايسه پادشاها قارشي عؤصـيان قالديرميش ميلّتلرين جزالانديريلماسي حاقّيندا گئنيش معلومات وئرير. داريوشـون قارشيسـيندا مغلوب اۆلموش اۆن ميلّتين تمثيلچيلري، هاميسي بؤينو زنجيرلي حالدا دايـانميش گؤرونـورلر. اۆنلارين بيري آغير يارالانميش وضعيتده داريوشـون آيـاغي‌نـين آلتينـدا ترسـيم ائديلميشـدير. داريوشون سؤزلريندن بئله چيخير كي، قئوْمات آدلي بير نفر موْغ بؤيوک بير عؤصيانا باشـچيليق ائديگينه گؤره سـرت جزالانديريلميشـدير: اۆنـون بوُرنـو و قـوُلاغي كسـيلميش و بيـر گـؤزو چيخاريلميش، اؤزو ده عؤصيانچيلارا عيبرت اۆلسون دئيه ساراپين قاپيسينا زنجيـرلنميش، داهـا سوْنرا ايسه همداندا دارا چكيلميشدير. بؤتون بوُنلار ايسه اهـورامزدانين عينـايتي‌نـين ايشـيغيندا مؤمكؤن اۆلموشدور.

مؤلّيف بؤيوک بير علمي جسـارتله تـاريخين آتاسـي تانينـان هروْدوْتـا قارشـي كسـكين موحاكيمه يؤروتموشدور. اۆ يازير:

Dicital-Kitab-Evi dicitalkitabevi.googlepages.com

کُوروش حاقّینداکي داستانلار و تصویرلرین هامیسي‌نین تملیني قوْیان هـرْودْوت ایـدي. او، ناغیل سئوَن، افسانه دوِشـکونو اوْلان و فاراغـات ایچینـده یاشـایان یُونـان وطنداشـلاریني آیئندیرمک اوِچون چوخ ناغیللار اُویدورموشدو. اگر بیر تاریخچي ۲۵۰۰ ایل بُوندان اَوَنجه یبـر سرداریـن نهنگین بئلینه مینیب، دوِشمنلرین گمیسیندن قاباق ساحیله یئتیشدیگینه اینانیرمیشسا و یـا بیـر قـاطیرین بالالامـاغیني و یـا، لازیـم گلسـه، آتلاریـن ایـلان یئمگینـي دْوغـرو حسـاب ائدیرمیشسه، و اگر اوْ، آلتي‌آیاقلي دوه‌لرین وارلیغینـا و آفریقـادا یاشـایان قـارادریلي کیشـیلرین ایسـپرمي‌نـین قـارا رنگـده اوْلـدوغونا اینانیرمیشسـا، دُوروم چـوْخ قوْلایـدیر. اوْنـون یـازدیغي «تاریخلر» کیتابیني ردّ ائله‌مگیمیـز و یـا آزینـدان اوْنـا بیـر تـاریخي سـند کیمـي سـوَیکنمکدن چکینمگیمیز لازمدیر. هِرْودْوتون یازدیغي «تاریخلر» کیتابي یانلیشـلارلا دْولـودور، مـثلا او قـارا دنیزین ساحیللري‌نین همدان داغلاري‌نین قُوزئي اتکلرینده اوْلدوغونا اینـانیر. بُونـا باخمایـاراق هرْودوت هخامنیشلر درباري و پارسلارین یاشاییشي حاقّیندا اُوزون- اُوزادي معلومات وئرمگـه جان آتیر و کسکینلیکله دئمـک اوْلار کـي، اوْنـون بـُو بـاره‌ده یـازدیقلاري تمامیلـه هخـامنیش شاهلاري‌نین تاپشیریغي ایله اله آلینمیشدیر و «تاریخ اُویدورماق» مقصدیني داشیمیشدیر.

کیتابین باشلیجا مقصدي بیر سوُالا جواب آراماقدان عیبارتدیر: هئچ بیر مـادي یـا معنـوي سرمایه‌یه مالیک اوْلمایان هخامنیشلر عجبا هانسي یوْللا بیردن- بیره قـوُدرتي الـه کئچیردیلـر و بین‌النهرینین تجروِبه‌لي و یئتکین ایمپیریالاریني بیر داها تاریخده گوَرونه بیلمه‌یه‌جـک شـکیلده یئر اوِزوندن سیلدیر. بُو سوُآل و اوْنون جوابي ذاتا کیتابین اَوَزگیني تشکیل ائتمکده‌دیر. موِلّیـف بو سوُالین جوابیني ماراقلي و دوِشوندوروجو شکیلده وئرمیشدیر: تپه‌دن دیرناغـا قـدر سـیلاحا ساریلمیش هخامنیشلري یهودیلر ایـش اوِسـتونه گتیردیلـر و اوْنـلارا دایـاق دُوردولار، اَوَزو ده چوْخدان بري اوْنلارا دیوان توُتمـوش و ثروتلرینـي ضـبط ائتمـیش بابیـل ایمپیریاسـیني یوْخـا چیخارماق مقصدي ایله. داها سوْنرا هخامنیشلرین آدیندان کتیبـه یازدیرمـاق و هرْودْوتـون الـي ایله تاریخ اُویدورماق و توْوراتدا کُوروشو و داریوشو اَوَولیا و انبیا مرتبه‌سینه قالدیرانلار دا بـاخ بو یهودیلر اوْلموشدو.

سوَز یوْخ کي، بو اثر آریائیستلرین نشئه‌سیني پوْزاجاق قدر علمي اهمیته مالک اوْلان بیـر اثردیر، بئله کـي، ائشـیتدیگیمیزه گـوَره، بعضـیلري محفیـل ایچینـده اوْنـو سـمبولیک شـکیلده یاندیرماقدان لذت آلاجاغیني دیله گتیرمکدن چکینمه‌میشلر. من ایسه کیتابي ایکي دوَنـه دیقّتلـه اوْخویاندان سوْنرا آلدیغیم تأثیراتي ساده‌جه بو شکیلده دیله گتیره بیلرم: من اَوَزومو هر زاماندان

Dicital-Kitab-Evi dicitalkitabevi.googlepages.com

داهـا چـوْخ ايرانلـي حـيسّ ائـديرم. بوُنـون دا سـببي آيدينـدير: بيـز ايـران سـوًزونو بوِتـون خـالقلاريميزين مسـكيني آنلامينـدا باشـا دوِشـوروک، حـالبـوُکي آريائيسـتلر اوْنـو سـادەجـه فارسلارين مسکني اوْلاراق تقديم ائديرلر، ائله همين سببه گوًره اوْنلار «ادبيات ايران» دئديکـده «فارس ادبياتي»- ني، «موسيقي ايراني» دئديکده ايسه «فارس موسيقيسي»- ني نظرده توُتـورلار. بير نئچه واخت قاباق «نامهاي زيباي ايراني» آدلي بير کيتابلا قارشيلاشـديم. کيتـابي واراقلايـا- واراقلايا آجي بير حقيقتي باشا دوِشدوم: اوْ کيتابين موِلّيفي ذاتاً اوًز کيتابي‌نـين آدينـي «نـامهـاي زيباي فارسي» قوْيسايدي، داها صداقتلي داورانميش اوْلاردي، چوِنکي اوْرادا سادەجـه فارسـجا آدلاردان بحث ائديليردي. دوِشونوردوم کـي، اوًز کيتـابي‌نـين آدينـي دوِزگـون شـکيلده سـئچه بيلمه‌ين بير کيمسه عجبا ميليونلارلا ايران وطنداشلارينا نه سـاياق آد تکليـف ائـده بيلـر؟ آممـا «اوْن ايکي عصر سوِکوت»- دا موِلّيف، انصافلا گوًتورسک، بو بوًيـوک قارماقاريشـيقليغا سـوْن قوْيماق اوُغروندا نهنگ بير آدديم گوًتورموش و هاميني خالقيميزين کـيم اوْلـدوغونو دوِزگـون باشا دوِشمگه چاغيرميشدير و بو اوِزدن سوًزون ان گوًزل معناسيندا تحسينه لايقدير.

بوُنونلا بئله موِلّيفين بعضي فيکيرلري ايله راضيلاشماق بعضا چتيندير، اوْ جوِمله‌دن قئيـد ائتمک لازمدير کي، موِلّيف اسکي بين‌النهرين مدنيتلري‌نين بعضيسي‌نين شهر و پايتاختلاري‌نـين قاليقلاري بوُگوِنکو ايران توْرياغيندا يئرلشديگي سببدن، چاغداش ايران اوًلکه‌سيني بين‌النهـرين و ياخين شرق مدنيتلري‌نـين دوامـي کيمـي قلمـه وئرميشـدير. آيدينـدير کـي، ميثـال اوِچـون چاغداش عراق، سوريه و توِرکيه کيمي اوًلکه‌لر همان دليللر اساسيندا اوًزلريني همان مدنيتلرين دوامچيسي کيمي تانييا بيلرلر و ايران اوًلکه‌سينين بـوُ اسـکي مـدنيت اوْجاغينـا بـاغليليغي حتّـا اوْنلاردان داها ضعيف سويه‌ده‌ديـر.

تعجّوبلـه قارشيلاشـديغيميز باشـقا بيـر فيکيـر ده هخامنيشـلرين پـارس ائلينـه منسـوب اوْلدوغونو دانمـاق و اوْنـلاري قـوُزئي آسـيادان گلمـه «ايسـتپ قوُلـدورلاري» آدلانديرماقـدان عيبارتدير. نظره گلن هخامنيشـلرين تاريخـده بيـر غيـر- مـدني و داغيـديجي قـوُدرت کيمـي چيخيش ائتميش اوْلدوغونا گوًره، موِلّيف (هر هانسي احتيمالا قارشي) اوْنلارين هم پارس، هم ده ايرانلي اوْلدوغونو دانماق مجبوريتينده اوْلموش و بئله‌ليکله خـالقيميزين تـاريخي ياددداشـيني اينجيده بيله‌جک بير حقيقتدن يان کئچمگي ترجيح ائتميشدير، حالبوکي ذاتا بئلـه بيـر تشـبوِثه احتياج يوْخدو و اصلينده هـر ميلّتـين ايچينـدن هـم ليـاقتلي و يـارادیجي، هـم ده اردمسـيز و داغيديجي اوًولادلار چيخا بيلر. ايلام ديلي‌نين هانسي ديللر عاييلـه‌سـيندن اوْلـدوغو بيـر قـدر

Dicital-Kitab-Evi dicitalkitabevi.googlepages.com

شوبهه‌لي اوْلسا دا، هخامنيشلرين اوَز آنا ديلينده قازديرديغي كتيبه‌لر اوْ ديلـين بوُگوِنكـو فـارس ديلي ايله عين كوَكدن اوْلدوغو و بين‌النهرين مدنيتلرينه مخصوص اوْلان ديللرله تماميله فرقلـي اوْلدوغو گوِن كيمي آيديندير. بوُ اوِزدن هخامنيشـلرين يابـانچي اوْلـدوغو نظريـه‌سـيني يئنيـدن دَيرلنديرمک يئرسيز دئييلدير.

تعجّوبو بير قدر داها آرتيرماق اوِچون موِلّيف فارسلارين ميلاددان تخمينا ۹۰۰ ايل اوَنجه بو توْرپاغا كوَچمگيني شوبهه‌يه آلاراق اوْنلاري اسكيدن بري بو توْرپاقدا باشقا ميلّتلرله ياناشـي ياشاماقدا اوْلان يئرلي خالقلار كيمي قلمه وئرميشديير. بير تک فارسـلار دئييـل، موِلّيـف اسـكي بين‌النهـرين و يـاخين شـرق خـالقلاري‌نـين هاميسـيني، اوْ جوِملـه‌دن سـوُمرلري، ايلامـلاري، اوُرارتولاري و باشقالاريني دا يئرلي اهالي كيمـي تانيميشـدير و بوَيـوک بيـر چاشـقينليغا يـوْل وئرمكله قئيد ائتميشديير كي، بو خالقلار يوِز ايللر بوْيو تماميلـه دوْسـتلوق شـراييطينده «ديـنج، ياناشـي ياشاميشـلار» و اوْنلاريـن آراسـيندا هـر هانسـي چارييشـما بـاش وئرمـه‌ميشـديير. بـوُ ايدّيعالارين بير آز شوبهه‌لي اوْلدوغو بير يانا دوُرسون، يوِز ايللر بوْيو بوُ بوَلگه‌نـين دينجليگينـي پـوْزان و خـالقلارا قـان اوُتـدوران آشـوُر ايمپيرياسـيني و اوْنـون قوْرخـونج گـوَركميني سـايا گتيرمه‌مک هئچ جهتدن منطيقه اوُيغون ساييلا بيلمز.

باشقا بيـر تعجّـوب دوْغـوران فيكيـر ده اسـكي ايـلام ديلينـي، كوَكلـو بيـر آراشـديرمايا اساسلانمادان، پروْتوفارس ديلي كيمي قلمه وئرمكدن عيبارتديير. بوُگوِنكـو آراشـديرمالار ايـلام ديلي ايله فارس ديلي‌نين آراسيندا هر هانسي ايلگي‌نين اوْلماديغي فيكريني تصـديق ائتمكـده و ايلام ديلي‌نين تيپولوژيک باخيمدان ايلتيصاقي بير ديل اوْلدوغونو، و هم بـوُ باخيمـدان، هـم ده لكسيک باخيمـدان اوْنـون تـوِرک ديلـي ايلـه داهـا يـاخين اقربـاليق موِناسـيبتينده اوْلـدوغونو گوَسترمكده‌ديير. بير زامانلار ايلام يازيلي آبيده‌لرينده گوَرونن بعضي كلمـه‌لـرين اسـكي فـارس ديلينـدن آلينما اوْلدوغونا اينانيليردي، آنجاق داها سـوْنراكي آراشـديرمالار نتيجـه‌سـينده آيـدين اوْلدو كي، دوُروم تام ترسينه ايميش، فارس منشألي ظن ائتديگيميز اوْ كلمه‌لـرين هاميسـي ذاتـا ايلام ديلينـدن قديم فارس ديلينه كئچميش حساب ائديلمه‌ليديير.

بوِتون بوُنلار بير يانا دوُرسون، ناصر پوريپرار جنابلاريني اوَلكه‌ميزين تاريخيني، تاريخـده ايلک دفعه اوْلاراق، علمـي اوِسـلوبدا آراشـديرماغا گوَسـترديگي جسـارتدن دوْلايـي تحسـين ائتمگي و اوْنلارا داها بوَيوک علمي ناييليتلر ديله‌مگي اوَز معنوي بوْرجومـوز سـاييريق، و آرزو ائديريک كي، توُتدوغو يوْل گئت- گللي اوْلسون.